

Mantua; super quo plura colligunt Bartholom. Soccin. conf. 153.n.24.lib.2. Bald. conf. 452. & 453.lib.1. & conf. 456.lib.3. Angel. conf. 359. Zabarelli. conf. 22. Cyriac. contr. 634. num. 3. Surd. decisi. 9. & decisi. 138. in Theatro. disc. 11. de feud. & datur in particula 6.

Mafia; super cuius statuto scripsit Dec. conf. 563.

Mediolanum; de quo Signorol. conf. 2. & conf. 66. in princ. latèque Carpan. ad eadem statuta Mediolan. est impref. sum particula 7.

Mirandola; super quo confulxit Cäphal. conf. 509.

Montis Ferrati; cuius statutum tangit Surd. conf. 100. & conf. 475. num. 11.

Montis Politiani; de quo Parisi. conf. 47.lib.3. Riminald. jun. conf. 249.

Montis Sancte Marie; de quo fit mentio per Bald. conf. 131. & conf. 132.lib.2. Dec. conf. 71.

Marina; super cuius statuto plura congruent Alex. conf. 69.lib.1. Menoch. conf. 240. Rimini. jun. conf. 664.n. 24. Rot. decisi. 364. num. 18. part. 5.

Neapolis. Duplexiter istud vocabulum considerandum est. Primum nemp particulariter, tanquam denotans ipsam Civitatem cum eius Suburbis, & Castris, quæ ibi Calia dicuntur, & Secundo generaliter, ut potè pro communi loquendo usi denotans totum Regnum Sicilie citra, quod post divisionem ab alia Sicilia ultra Pharam prius dici confusiv. Apulia, à moderno tempore dici confusiv. Neapolitanum, ob residentiam, quam Reges cum corum consiliis, & Tribunalibus habere conuererunt in ita Civitate, quæ propterè de facto, non autem de jure, Metropolis figuram facit.

Attenta prima significatio particulari, habet proprias conuertitudes in scripturam redatas, inter quas habetur ita super foeminarum exclusionem, ut in particula 8. sed istae conuertitudes non egreduntur ipsam Civitatem, ejusque particulae territorium, & de his particulariter in Theatro de legi. disc. 2. & seq. & de dot. disc. 103. & alibi Attenta verò altera significatio generali complexiva totius Regni, adest Constitutione, quæ incipit In aliquibus, & Doctores passim, & frequenter tractant, ut infra verbo Sicilia.

Nicentia; cuius statutum exornatur à Bellon. jun. conf. 74. Novaria; de quo Dec. conf. 107. Rot. decisi. 223. num. 14. part. 5.

Onelia; quod perpendit à Natt. conf. 266.

Padua, de cuius statuto meminerunt Petri de Ancharen. conf. 26. Paris. conf. 100.num.3. vers. folium lib.2. Cäphal. conf. 501. n. 53.

Papiensis; de quo agunt Curt. jun. conf. 5. Merend. lib. 18. controv. 1. tom. 3. & est in particula 9.

Parma; cuius statutum ponderatur à Bald. conf. 29.5.lib.2. Dec. conf. 261.lib.2. Put. decisi. 341. Seraph. decisi. 82. & in Theat. disc. 21. de succession.

Pisa; de quo Menoch. conf. 235.

Pistorium; quod examinat Barth. Soccin. conf. 122. num. 1. lib. 3. & est in particula 10.

Plumbinum; de quo in Theat. disc. 11. de succession.

Pontremoloni; super quo scripserunt Manz. conf. 276.lib.2. confisi. 397. 398. & 399.lib.5. & Palma jun. allegat. 89.lib.1.

Rhegium; cuius statutum recentent Angel. Aretin. conf. 80. Rimini jun. conf. 269. n. 48. Menoch. conf. 1170. Clari. contr. 45. in princ. Cyriac. contr. 40.5.n.28. Rot. decisi. 527. n. 8. & seq. part. 14. recent.

Sandi Salvatoris; de quo Menoch. conf. 293. n. 5.

Sanglium; de quo Bald. conf. 171.lib.2. & conf. 371. & conf. 372.lib.5.

Sarthianum; de cuius statuto mentio habetur Bald. conf. 467.lib.2.

Saxolum; cuius statutum interpretatur Rimini. jun. conf. 608.

Secula; de quo differit Thesaur. q. forensi. 42. n. 10. lib. 1. Senarum; super cuius statuto scripserunt Roman. conf. 399. Castrensi. conf. 175.422. & 442.lib.1. & conf. 83.lib.2. Dec. conf. 332. Corn. conf. 61.lib.4. Put. decisi. 139.lib.2. & habetur imprefsum particula 11.

Sicilie Regnum ultra Pharam habet Constitutionem, quæ incipit In aliquibus, quæ est impresa in calce particula 12. superius enunciatam sub verbo Neapolis, quia huic etiam Regno Sicilia citra Pharam est communis, iupotè edita de tempore, quo unicum erat Regnum, & de ista Constitutione frequentissime agunt Doctores utriusque Regni, & de ea plures fit mentio in Theatro,

pra fertim sub tit. de dot. disc. 105. & disc. 113. occasione agenti an dos succedat loco legitime; & alibi.

Sinodria; de cuius statuto Oldrad. conf. 135.

Taurinum; de quo memorat Thesaur. jun. quest. 69.lib.2. & decisi. 62. & decisi. 263.

Tridinum; de quo Nat. conf. 581.

Treviñum; de cuius statuto loquitur Cuman. conf. 125. Bald. conf. 183.lib.1. Menoch. conf. 293.n.5.

Verona; de quo Fulgosi. conf. 62.

Vicentia; super quo confulserunt Cuman. conf. 35. Paris. conf. 36.n.27. & seq. lib.2. Cäphal. conf. 578.

Vignalis; de quo Bald. conf. 94.lib.3.

Vitelliana; de quo Cyriac. contr. 476.n.1.

De aliis Provinciis, & Populis extra Italianam.

Nec in Italia solum hujusmodi statuta foeminarum exclusiva introducta reperuntur, sed etiam extra Italiam plerique Populi, & Provinciæ iisdem usi sunt, & utuntur, adeòne universi ferè Orbis civilis, præsertim nostræ communicationis, mos generalis dici possit ille repellendus a successoriis femininas existentibus masculis, ut testif. Origen. homil. 22. c. 27. lib. 8. Numer. ibi: Hec secundum Historiam. Quid vigoris habeant omnibus palam est, qui sciunt leges illas non solum apud filios Israhel custodi, sed apud omnes homines, qui tamen legibus vivunt.

Africa, etenim habet hujusmodi consuetudines, & statuta foeminarum exclusiva, teste Jo. Bodino de Repub. lib.5.cap.2.

Alemanni Veteres idem observarunt mediante antiqua ipsorum lege promulgata tempore Clotarii Regis sub capiti. duar. foror. ad tradita per Rolbag. certam. masculorum foeminae de leg. salic. in prelud. num. 31. Tholofan. Syntagm. jun. lib.45. c. 4. n. 4.

Angli. Scotti, & Dani consimiles leges habent, ut observat idem Rolbag. in certam. masculo. c. min. de leg. salic. n. 44. & seqq. & in prelud. n. 35.

Armeni cum hujusmodi constitutionibus foeminarum exclusivis utque ad tempora Justiniani regulabantur, ut ipsiem Justinianum testif. Novell. 21. Tholofan. ubi supra. num. 3. Gaudent. Pagan. de leg. que femin. à success. repell. cap. 6.

Saxonis in propriis legibus idem registrarunt, ut in c. 38. ibi: Pater. aut mater defundit filii, non filie hereditatem relinquunt, ad relata per Pagan. ubi supra. c. 6. Rolbag. ubi supra in prelud. n. 32. Lindemborg. in C. l. tit. 56.5. 3. pag. 460. Tholofan. mox citatus n. 7.

Trigurini demum idem a suis populis observandum determinarunt, ut referat Lindemborg. in C. l. antiq. tit. 6. §. 1. pag. 473.

Ex quibus, & aliis, quæ per minus occupatum de faciliter poterunt in majori copia perquiri, liquet ad evidenter, quod sit mos universalis, non solum Italicae regionis, sed ceterorum Populorum, qui cum legibus vivunt; quod; malè illi primi Interpretes, qui fuerint in enunciato duodecimo seculo, in quo sequuta fuit præmissa casuus legum civilium inventio, repercuterunt dictum Jus novissimum conditum in Graeca, Romanorum, & Italorum, aliarumque gentium legibus, & moribus contrarium, ut supra.

De Statutariis Successionibus. §. III.

25

a. Ex relat. dec. 101. part. 10. recent. cum alibi disc. 8. n. 3. de Regal.

b. Conf. 21.8 ex his, quæ habentur per Mandos. ad Roman. ubi supra. Rot. apud Burian. dec. 332. nu. 11. & seqq. cum alibi latè collati per Adem. ad dec. 378.9.4. tom. 2. Rec. & insinuator. d. disc. 20.3. de Regal. n. 4. & disc. 39. n. 13. de alien. & contr. prohib.

c. præsertim sub tit. de Judic. disc. 35. n. 20. & seqq. & sub tit. de legitim. disc. 1. & alibi.

d. In aliquicunque n. 13.C. de serv. fugit.

e. Disc. 35. de judic. n. 20. & seqq. & alibi.

f. Disc. 1. de servit. disc. 16.1. de regal. ac etiam infra in §. seqq. vi. Ut advertit Perigrin. conf. 63.n. 5. & seqg. lib. 1. & decisi. 1. Patavin. Sur. conf. 560. n. 5. & 6. Thesaur. jun. lib. 2. q. 49. lib. fin. & alibi.

h. Disc. 3. de feud. & alibi.

i. Eodem disc. 35. de judic. ex num. 20.

l. Dido disc. 35. de judic. n. 29. & alibi pluris.

m. In d. disc. 39. de alien. & contr. prohib.

n. Disc. 190. de regal.

o. Sub tit. de feud. disc. 74. & seqq. ac etiam alibi insinuator.

p. Sub tit. de judic. disc. 89. & sub tit. de judic. disc. 3. n. 50.

q. Disc. 35. de jud. & de dot. disc. 22. & 14.3. & alibi s. p. i. s.

r. Sub tit. de regal. disc. 72. & 94. tit. de jurisdic. disc. 33. tit. de servit. disc. 35. in relat. Curie, agendo de dictis Tribunibus. lib. disc. 34.36. & seqq. & alibi.

s. Disc. 1. de præminent. disc. 1.45. de benef. ac etiam in relat. Curie. disc. 13. agendo de Vicario Urbis.

t. d. disc. 72. n. 9. de regal. & in Relatione Curie. disc. 37. nu. 19. agendo de Senatori, & de Foro Capitolino.

u. Disc. 20. de success. ab intest. disc. 2. & seqq. de leg. ejusque particula est in fine operis impresa in ord. la. 180.

x. Disc. 155. de dot. n. 16. & quando dos succedat loco legitime. disc. 1. & 5. de legit.

y. Disc. 52. de testim.

SUMMARIUM.

- IN Italia sunt communia hec statuta.
- De probatio, quod antiqui mores Romanorum, & Italorum essent conformes his statutis.
- De Sacra Scriptura idem disponente, & de moribus Hereticorum.
- De legibus duodecim Tabularum, quas Romani à Greco habuerunt, & quando.
- De lege Voconia innovante leges duodecim tabularum, favore agnationis.
- De novo iure Justiniani, dictæ legis Voconia innovatio.
- De eadem lege Voconia.
- Cum quibus auctoritatibus in predictis Romanorum legibus distinguendis procedendum sit.
- De successione adoptivorum.
- De successione patris, & matris, aliorumque ascendentium.
- De historia legali.
- De legibus Longobardorum.
- De introductione, & iuri feudorum, eorumque successione.
- De inventione, & receptione legum civilium.
- De ordinazione statutorum, & quare.
- Ex qua auctoritate leges civiles attendantur.
- De praesupposito, seu de ratione, ob quam statutis multæ restrictiones date fuerint.
- De utraque copulativa subjectione necessaria personarum, & de bonorum situatione.
- Quid de bonis in territorio de directo dominio Ecclesiastrum.
- De subjectione personarum.
- De casu mixto persone non exclusive, que sit in medio.
- De aliis restitutioibus statutorum.
- De litibus, quæ dictæ restrictiones producunt.
- De dose reservata feminis exclusi.
- Quare dictæ questiones formiter non disputentur, & ubi de illis videndum.

§. III.

EX insinuatoris cum aliqua, non tamen vitiosa, nec iniuriosa proficia, & misteriosa, forte necessaria prolixitate in §. precedentibus, liquet quod per universam Italianam, magis vero in hoc Principatu penè communia, & universalia

falsa sunt hujusmodi statuta, tendentia ad finem conservationis bonorum in agnitionibus; unde propterā veritatem id, quod in nostra Constitutione dicitur, tales esse regionis, & populorum mores, quibus proinde contrariantur illae restrictiones, ac limitationes, per quas, celsantibus statutis, reverso fiat ad jus commune, quod potius dicti moribus adveratur.

Ad probandum verò id, quod in eadem Constitutione dicitur, quod præfati mores sunt antiqui, connaturales, & continuati; in discursu ejusdem Congregationis preparatorio, ad removendas difficultates in contrarium fortiter excitatas, ut in prefatione animadvertisse, rem alium examinando, advertebas, quod quidquid sit de magis antiquis nostris Italiz, & præfertum itarum ragionum legibus, & moribus, antequam Romanus Populus esset in rerum natura, cum defuper nullas habeamus historias, & traditiones, unde propterā res est in ambiguo: tamen in ea potius eisdem moribus, agnatione favorabilibus, verisimilitudo affinitatis videtur, ob illam omnium antiquiorem in dictis temporibus jam extantem historiam Sacre paginae veteris Testamenti Numer. cap. 3. 27. & 36. ex qua liquet de eisdem Iudei populi moribus pro conservatione bonorum in agnitionibus, & familiis. Quod etiam in eisdem antiquis temporibus, alii quoque populis, & nationibus esse communem magna docet verisimilitudo, ex quadam naturali instinctu, quod id homines ubique impelli videntur, ut in s. Antecedenti etiam animadversum est.

Ubi verò more Juristarum ad solas Romanorum leges, & mores nos restringere debemus, quia quod ab dominationem, quam isti in toto pene Orbe habuerunt, & ob leges, quas eidem Orbi tradiderunt, ab eis in successivis, ac hodiernis temporibus nostra capienda sit, ponderabam, quod licet in primis iusti nascientis Reipublica temporibus, quando Romanus populus, adhuc sub Regum dominatione, exiguis, barbaris, & litterarum ignorari erat, legem obtinere curaverit à Græcis, tunc in re litteraria florentibus, ferèque ab illis, qui in ipsam Italiæ erant in illa Calabria parte, quod propterā Magna Græcia nomen sortita est; exinde juxta historias, vel fabellas, quas nostri maiores, non absque varietate, & simplicitate narrant, prodierint leges duodecim tabularum, per quas, vel iuxta ipsorum Græcorum tunc vigentes mores, vel ex eisdem Romani Populi tunc barbari simplicitate, quamvis in aliquibus adhuc deterior per eos facta esse conditio feminorum, & cognatorum, in plerisque tamen effecta fuit aquilis. Nihilominus expulsi postea Regibus, qnorum dominatio, antiqua barbarie adhuc forte perseverante, à Romulo conditore usque ad Tarquinium Superbum; Ipatio annorum 240. circiter duravit, atque populo libertatem vindicante, & in Reipublica statu confitum, cum exinde niuum in armis, & litteris crevisset, ac proficeret, sub Vocco Plebis Tribuno, consulente ad perorante Marco Catone Censorio ad annos circiter 140. juxta unam sententiam, & 200. circiter, juxta alteram, agnoscendo quām Reipublica, & populo proficuum, & opportunum esset, bona in maiusculis familiae, & agnatione conservari, exclusi feminis, & cognatis, prodiit Plebis curia, cui leges Voconia nomen attributum est, per quod, corredita præfata lege duodecim tabularum, exclusi feminarum, & cognatorum, favore maleforum, & agnationis, flatu fuit, atque cum hac legi continuum fuit usque pro spatiū quinque circiter faculorum in ipsa Urbe Roma, & in Italia Romana Imperium fedem habuit. Postquam verò Constantinus Primus, qui Magnus nuncupatur, eadem fidei transiit in Thraciam, seu Græciam, eamque fixit in Bazzatina, seu Conflantinopolitana Civitate, alla nova Roma nuncupata, adhuc spatio aliorum duorum circiter faculorum, quibusdam modicis exceptis alterationibus, cum eisdem legibus, eisdemque moribus continuum fuit usque ad Imperium Justinianum, sequuntur circa initia texti faculi, de anno scilicet 510. deinde ad quindecim, vel viginti circiter Imperii anno doctus quidem, & ingenio eminen, callidissimus autem sullicus Tribonianus, ut dominatrix Theodora adularet, res notabiliter alterare coepit ad favorem feminarum, & cognatorum, cum magna fanerietate, prout illo Historici dicere solet, quid modi leges ficebat, modo verò refrebat; unde propterā iniquissimi attributum, ex communi eorumdem Historiorum testimoniis, reportavit, ut patet ex Institutionibus, & ex aliquibus constitutionibus registratis in secundo, seu ultimo Codice Justiniano, quem ob primi amissionem habemus; Ac demum in illo jure, quod Novellarum, seu

Authenticorum dicitur, & quod per nos communiter novissimum appellatur, toto levato velo, generalis sequitur id, quod in nostra Constitutione dicitur, tales esse regionis, & populorum mores, quibus proinde contrariantur illae restrictiones, ac limitationes, per quas, celsantibus statutis, reverso fiat ad jus commune, quod potius dicti moribus adveratur.

Et quamvis aliqui, antiquae eruditionis potius; quam prædicti jurisprudentiae professores, præfato nostro preparatorio discursu centuriam facientes, magis quam rei, ac materie veritatem inquirent, magnam vim in eo confitent, quod lex Voconia feminam generaliter, & absolute excluderet, sed solum ab hereditatibus opulentibus, cenfum centum milium excedentibus b pondere, adversus encomium Sixti Cecili, apud Gellium, ad favorem dictæ legis, contrariam ojurgationem D. Augustini, qui eam iniquam dicit; ac pariter cum aliquorum antiquiorum auctoritate ponderant, quod etiam ante Justinianum, imò ante dictam translationem Romani Imperii in Græciam, sub Imperatore Hadriano dicta lex Voconia, vel abolita, vel in magna parte moderata fuisset, nimum quoque elaborando in temporibus, in quibus per Justinianum condite fuerint Novelles, five Authenticæ, in quibus ius novissimum confitere dicitur, & an vivente Theodora, vel potius post eam mortem, & an per folium ius Authenticorum, vel etiam per alias eisdem Imperatoris constitutiones, in Codice registratas, excluso feminarum correctionem, vel moderationem receperit. Advertebam tamen istas, aliaq; similes considerationes, dignas quidem esse, ut in academicis discursibus deducerentur, ad ostendantiam antiquitatem eruditionem, nil autem facere ad rem nostram, dum non cum Historiorum, & Antiquitorum fenisibus, & opinionibus, adeo inter levaris, in prædicto foro pro justitia administranda, & causis decidendi, procedendum est, sed cum illa legali serie certa, & authenticæ, utpote eorumdem temporum, in quibus illa legum cœlum compilatio, quam habemus, sequita est, & per eosdem compilatores, in Institutionibus scilicet in tit. de legitima agnitione successione, lunc enim in prædicti temporis veritate immorandum est, quando illud est de substantia, adeo ut ex iurius, vel alterius temporis varietate notabilis effectus, vel rerum alteratio sequatur, sed ubi talis effectus non resultat, tunc nil id refert, ut habemus in varietate, qua in testibus in tempore dignocatur, adeo ut inutile studium cœlendum sit illud. Chronologitarum in hoc adeo elaboratum, quando aliquis proficiens effectus exinde non sequatur, ut in prædicti, quoniam, an in uno, vel alio anno Imperii Justiniani, & an ante, vel post mortem Theodoræ id sequuntur sit, non refert, cum sufficiat verificari substantiam, ut sub Justiniano per ius novissimum id factum sit.

Et ulterius, si quod dictæ legi Voconia moderatio sequitur, fuit autem Justinianum ex aliquibus Imperialibus constitutionibus in Codice registratis, id pariter contigit post dictam translationem Imperii in Græciam, idèque juxta Græcorum potius, quam Italorum mores sequuntur fuit, dum illa leges, que Imperio adhuc in Urbe Sedem habente, latè fuerunt, constituti, in responsibus Jurisconsultorum registratis inter Pandecta sub cod. tit. de legitima agnitione successione, in quibus agnitorum folium est ius intestate successionis, cum differentia inter illa, & nostra tempore, quod non folium agnati per naturam, & per veritatem, sed etiam per arrogationem, vel adoptionem ad successionem admittebantur, ex iis, quæ de successione adoptivorum habentur in sua Sede. Ac etiam quod moderationes dictæ antiquæ legis Voconia, ad favorem feminarum, relipunt folium filiarum, vel ad summum lororum, nulla 9 temere autem reliqui cognitos, multo verò minus matrem, & ascendentem per latus maternum, imò neque patrem, vel avum paternum, quoniam in iis nondabatur ius successorum, sed potius vindicatio bonorum iure peculi, dum introductio peculiorum, atque admissio patris, aliorumque ascendentium cum matre, aliisque lateris materni ascendentibus, & cum fratribus, eorumque filiis, & cum distinctione inter utrinque conjunctos, & illos, qui ex uno tantum late re conjuncti essent, sequuta fuit sub dicto Justiniano, & ex eius legibus, five nova, five novissima, descendit s. idèque si firmum remanet, quod antiqui Romanorum, & Italorum mores essent conformes illis modernis, quos statuta docent, dum immutatio ordinis successorum agnitionis in Græcia, non autem in Italia sequuta est.

Et quod magis conferendum venit, præfata Græcorum immutatio nullam induxit in Italiam antiquorum morum, & legum

Romanorum Jurisconsultorum responsis, essent quidem in hac materia successionis adaptatis ipsorum antiquisatque ut supr̄a conaturalibus, & continuatis moribus: eis autem non congruerent, sed potius adverſe essent moderate leges Græcorum potius, quam Romanorum; Hinc 15 idem populi paulatim, nisi alicorū vestigia, & exempla infrequentibus, folliciti fuerunt fibi condere ita particulares, & statutaris leges, que revera, attenta dicta serie, non continent immutationem; & correctionem antiqui juris communisjam vigentis, recepti, & obligatori, ut legulegium vulgus incepte putat, sed ut locis mox citatis adverterit, potius continet declarationem voluntatis non acceptandi in hac parte dictas leges, novissimas sed continuandi cum legibus, & moribus tandem usi receperis; dum dictæ leges civiles non ex Justiniani legislatoris, sed ex voluntaria populorum receptione, & uia, & ex Principiū permissione legim vim habent, in hoc verò Principatu 16 forte singulariter dictam vim habent ex dispositione expressa juris Pontificis in cap. 1. de nov. oper. nunciat. ut in casibus, in quibus Canones non disponunt, attendi debeant; Ideoque ex his liquidò constat bene, ac fundatè in nostra Constitutione dici, quod Doctorum, & Tribunalium restrictiones, vel interpretationes, & limitationes, per quas, cessante statutaria dispositione, reverso fit ad præsumtum novissimum ius Græcorum, adverſant populorum antiquis, & naturalibus moribus.

Interpretationes autem, seu restrictiones, & limitaciones in eadem Constitutione enunciatae, atque per eam de medio sublate, multæ sunt ex eodem principio, seu præsupposito manantes, quod immutatio dispositionis iuris communis proveniat à sola potestate, vel jurisdictione statutaria; ita namque retento præsupposito infertur Novelle Constitutione, sub Authenticorum vocabulo explicatae, continentis illud ius novissimum, per quod omnimoda antiqui successori ordinis immutatio facta fuit, in Italiani venerunt, ibique receptæ, practicatae fuerint, dum nullum defuper habemus concludens testimonium, arque probabilior est negativa; vel quod si venerant, & publicatae fuerunt, non tamē receptæ, & practicatae, ob nimium brevem dicti restituī, sed recuperati Imperii durationem, dum sequitur morte Justiniani, sub Justinio eius filio, operario ejus Narieti, ob millebreu imprudentiam indignati, ita Provincia occupata fuit per Longobardos, qui 17 ejus longam plurium seculorum habuerunt dominationem enarratam per Carol. Sigon. de Regno Italiz, alioquin Historicos; itaque leges considerant, quæ adhuc habentur impressæ, & reglitrate in corpore dicti juris civilis, post volumen Authenticorum, & Institutionum, & quarum aliæ quecumque adhuc vigent in quibusdam Provinciis Regni Neapolitaní adhuc à duobus facultatis circa istud effectus juri commune in Regno Neapolis & predictarum agitur ad dignocendum eorum situationem; & quænam loco circumferuntur, atque in eis cadat situatio, & quæ loco non circumferuntur, sed sequuntur personam, quod præfaterum disputationi contingit in illis bonis, quæ tertiam constituent speciem, quæ neque vera mobilia, neque vera stabilita sunt, ut e. g. sunt census confignativi ad formam Bullæ Pii V. super fundis stabilibus, & fructiferis, ac etiam sunt iura, quæ habentur cum Principe, vel Republica, quæ in Urbe loca multa dicuntur alibi verò fiscalia, vel redditus super arrendimenti, aut iura cum Rege, cum similibus vocabulis in item tendentibus; nec non eadem questio cadre solet iuribus, & actionibus, an regulentur à natura bonorum, ad quæ competit, cum similibus. Quinim datur etiam situatione in loco per veritatem, & proprietatem, ut in veris stabilibus, ac rebus foli contingit, adhuc intrat dubitatio respectu illorum bonorum, quæ sint de directo domino Ecclesiasticorum, vel personarum Ecclesiasticorum, dictæ jurisdictioni, & potestati statuentium non subiectarum, posse identiter tamen per facultates, inter quos contentis fit super solo dominio utili, vel subalterno iure feudi, vel emphyteus, seu livelli, vel perpetua locutionis, absque eo, quod Ecclesia fit in causa, vel quod aliquod patiarum præjudicium, dum occasione agendi de Ægidiana firmatum est, ut etiam ita bona habeant exemptionem à legibus laicalibus.

Et quoad personas, non solum requiritur subiectio in personis contendentibus de successione, unde propterā feminæ, vel cognati alii exclusi admitti debent, si sunt clerici, vel religiosi, aut moniales; sed etiam attendi debeat persona defuncti, de cuius successione agitur, quod si esset clericus, vel alias persona Ecclesiastica, quamvis illi, qui supererit, atque de successione contendunt sit facultates, & subditæ statuto, adhuc tamen istud intrare non debeat ratione exemptionis defuncti. Quare dicebam, quod sit exemptio à jurisdictione, & potestate statuentium indefinitè attendenda est, idem dici deberet ubi defunctus, vel succedentes essent laici, sed accidentaliter exempti à jurisdictione, & potest-

14 perunt in eodem duodecimo, magis verò in decimotertiaco dicitæ leges, tanquam elegantes, rationabiles, beneque ordinata recipi per populos magis, quam dictæ leges Longobardorum inelegantes, malè ordinatae, & in magna parte barbaræ, & irrationalib; & repudiat caperint; Comptum verò fit, quod antiquæ, & veræ leges Romanorum contentæ in Pandectis, quæ de promptis fuerant ex

poteſte illus Communitatis, vel Domini loci ſtatuentis, putat quia ſint familiareſ Epifcoporum, vel Cardinalium, aut Miniftri, familiareſ, & patentati Sancti Officii, vel Faſcieſ S. Petri, & ſimiles, aut quod eſſent milites exemptione tori gaudentes, cum ſimilibus exemptionibus.

- 21** Et ulterius hiſ etiam omnibus exemptionibus cefiantibus, adeo ut verificaretur, abſque controverſia perfonarum, & bonorum ſubjeſtio, & comprehenſio, quod ni-
mum raruſ, & diſſicile eſt ad paſtim reduci, adhuc tam
men alia datur reſtrictio, ratione mixtare perſone non
excluſe in međio exiſtentes, qualis ut plurimum eſt mater,
tum enim iſta perſona inducit caſum mixtum, & per con-
fequens caſſare facit ſtatutariam diſpoſitionem, ut propte-
ra reverſio fiat ad ius commune, non ſolum in gratiam
perſone non excluſe in međio exiſtentes, que mixtum
facit, ſed etiam iſta perſona non poſſit, vel nolit ſucce-
dere, adeo ut perſonis exiſtens locuſ fiat. Ac etiam ut ſta-
tuta diſpoſitione de ſucessione morientium ab iſteſtat-
to non procedant in ſucessione inceſtabiliuſ, & an iſ-
minarum, & cognatorum excluſio ſit ſimpli, & perpe-
tuu, vel potius temporanea, & cauſativa, donec extant
maſculi agnati, quibus defiſcienſibus detur perſonam ex-
cluſionis reſtrictio, cum ſimilibus reſtrictioibus, ſeu veriſis
ſuperitionibus, inter quaſ illa eſt, ut eadem ſtatuta ad litera-
ram, & in caſibus, in quibus expreſſe diſponunt, attendi
debeant, prohibita quacumque extenſione, quamvis ratio-
niſ identiſ, vel majoritas urgeat, & quamvis aliud
abſurdum dignoſcat, ut praefertim contingit in caſu, in
qua majoris remaneat potentiā cauſatum, quam cauſa,
cum ſimilibus, unde liquet recte verificari id, quod in tex-
tu dicitur, quod ià peniſ inaneſ remanent hujusmodi leges.

- Ac etiam verificari id, quod ibidem dicitur, ut frequen-
tes prodiuſtites, perturbations, & incommoda, adeo
ut ſucessione benefiſium in maleſiſum potiuſ, proprie-
tate aliis jaſtura, & diſperſionem convertat, dum ex-
dem reſtrictio, ac interpretationes non ſunt paciſe,
fed inter Doctores controverſia, variis viaſ de moſe ſen-
tientibus, iſdemque Tribunalibus modò uni, modò alteri
adhaerentibus opinione, quod anſiam, & fomentum tribuit
litibus, accrimine, & obſtructio, eſt universaliſ, ac uni-
formis in quolibet loco ſit obo ſuccedendi, ad
propriorum reſpective ſtatorum, & legum normam ſuſcriptum.

ARGUMENTUM.

An, & quando conſenſus populoſum in legib⁹ ſit ne-
ceſſarius, & exquiri debeat.

SUMMARIUM.

- Q**ualis ſit Status Eccleſiaſtiſ, de quo Conſtituſio lo-
quitur
2 De conſenſu populoſum, & laudabile ſit illum requiſi-
tum eſt, & ad quem effectum.
3 Principi non inforſato eſt replicandum.
4 Cuius populi ſenſus exquiri debeat.
5 De iniſicitia inter Curiam, & Principatum.
6 Qualis Princeps commendatione ſit dignus.
7 De odio virtuoſo, & commendabili, & de amore vicioſo
& dannabili.

IV.

Qualeſ ſint enunciati Populi Status Eccleſiaſtiſ Italie, tam immediati, quam mediati, & de qua mediatione loqui, atque diſponeſoleant Apoſtolicæ Conſtituſiones, aliaeque proviſiones, jam diſtum eſt ſupra in §. 1. & 2. in quaorū posteriori idem Status diſtingueſt descriptiſt: pro immediatis intelligendo de locis nulli Baronali, vel Domicielleſi jurisdictioni, & potefati ſubjetio, atque ſub Papa, ejuſque Gubernatorum, & Officialium immediate regione exiſtentes; de mediatis vero in illis, qui ſunt ſub regimine Baronum, & Domicellorum, habentium ſolum qualitatē, & jurisdictionem Baronalem ſub omnimoda ſuperioritate, atque cum libero ſubditoruſ recurſu ad ipum Papam, ejuſque Officiales, & Tribunalia per viam appellationis, vel recurſu, & querela, non autem de illa mediatione magis remota, que verificatur in feudiſ majoribus vera dignitatib⁹ cum Regalibus, & jure Princepiſ, in quibus, excepto alto, ſeu altissimo domino, excepitiſque aliis iuribus concerneſtibus feudalitatē, in reliqui omnimodo jurisdictioni, & adminiſtratio eſt penes feudarium in figura ſupremi Princepiſ.

Quamvis autem aliquis non laudaverit iſtan diligen-
tiam, & incideret, atque ita melius dignoſeat, quantum iſta
Conſtituſio proficiat, & opportuna imo neceſſaria fuerit.

- a** Ut adveretur Richer in authentic. in ſucess. C. de ſuis. &
legiſ. n. 110. in fin. & ſeqq. Jo. Selden in ſucess. ad l. 1. He-
breorum c. 23. Menoch. de Republ. Hebreorum l. 5. c. m. 3.
b Ex relatis per Aletat. in Parerg. juſ. lib. 5. cap. 3. Zaf. in
caſhal. legum antiquar. tit. lex Voconia, & Leonard. Quo-
que in Comment. ad S. August. de Civit. Dei lib. 3. cap. 21.
c Difc. 53. de ſucessione.
d Ut adveretur preſertim difc. 15. de ſucess. ab iſteſtat. &
alibi. & difc. 1. de ſervi. & in ejus annotationib⁹ difc. 161.

De Statutariis Successionibus. §. V.

fenuſ, vel voluntaſ populoſum, tanquam conſenſus, qui neceſſarius reputareſtur ad validitatem, & perfectionem le-
gi, quiaſ quod ſine ipo leſ diſco non potuerit, nec debue-
rit, dum in hoc etiam quod alioſ Princeps deferendum eſt ſtylo, vel conſuetudinē, fed (ut in praefatione adveretur)
iſta fuie mea diligenter, & opportunamente ad perfe-
tandum populoſum ſenſum, & defiderium iſpi Princepiſ inſtituendum, illumque de eo informandum, ut conſul-
tus, & maturius determinaret, an expediret hujusmodi
legem condere, neceſſe. Siquidem licet, peniſ in omnibus
Princepiſ, ex conſuetudine, in legib⁹ condenatiſ, aliiſ proviſionibus faciendiſ (ut praxis doceat) conſenſus populoſum non reputareſſe neceſſarius ad earum perfe-
tionem, & validitatem, ſed eo ipo quod publicantur, obliquant, ut praefertim doceat inconſulta praxis iſtis Princepiſ, etiam in temporalibus. Tamē valde laudabile, ac prudens conſilium eſt, ut Princeps quando vule conde-
re aliquam legem, que concernat interceſſio, & commo-
dum, vel incommode populoſum, curerit ſe informare de
coramden populoſum ſenſibus magis conmuſibus, ne
aliaſ procedendo non inforſatus, atque agnoscendo po-
lita legi impracticabilitatem, vel inconvenienciam, co-
gatur eam revocare, dum ſapienti Princeps non inforſatus facere ſoleat ea, que non merentur exequitionem, ſed po-
tiuſ retraſtationem, ideoque, ubi ſit abſens à loco exequi-
tionis, licet eſt ejus Magistratus, & Officialibus degenerare exequitionem, ad effectum illud inforſandi, plures etiam replicando.

- 4** In hoc autem ſenſu exquiriendo praeſenda non ſunt au-
res populo, tam alto, quam inſimo, vel medio Metro-
politica, vel residentialis Civitatis Princeps, ejuſque Cu-
ria, quiaſ ſit plures inſtituuto in diſco opuſculo de Prince-
pice, at etiam in particulaři diſcurſu ejuidem Italiſ idio-
matis edito ſuper iniſicitia inter Curiam, & Principa-
tum, in quo cum multis argumentis, & practicis exemplis
concludenter, & ad evidentiā probatur aperta iniſicitia, magnaue contrarietas, que dignoſcit inter Curiam, & Principatum, dum Curia principaliter cupit, querit, & commendat propria, & privata conmuſa, publicaque leſtitias, & deleſtias, que omnia tendunt in dannum, & perniciſ Princeps, ejuſque populoſum; ideoque ut pluriuum, forteque ſemper, & abſque limitatione, qui
Curia placere vult, Princeps diſplicebit, illumque ma-
gnaue gubernabit, & e converso qui placet Princeps, ejuſque, & populoſum publicas utilitates, & comoda curat, cum reſta, & rigorosa iuſtitia administratione pro publi-
ca quiete, & tranquillitate obtinenda, & cum diligenti, & charitatiſ economia pro licorū reddituum, ac reſeſatione, vel ſuppreſione dannabilium exemptionionum, & privilegiorum, ut ita minor ſin onera, utique parum gra-
tia erit Curia; juxta id, quod in ſpiritualiſ paſſim ha-
bemus, quod qui placere vult Deo placere non potest ho-
minibus, & e converso; ſed ita caſu, & ob iſtam cauſam reſ-
tare verificatur aſſumptum in quaod alio meo diſcurſu ſuper odio virtuoſo, & amore vicioſo plene, & convincen-
ter comprobandum, quod frequenter odiu conſendunt ei-
liquentes conſtituent in praeſidio partiſ offenſa, & in de-
fectu pacis, & remiſſionis, quaſ quod, iſta concurrente,
nulli bat injuria, nullumque refuſet praeſidium, ideo-
que locus eſt debeat beniginitati Princeps, cui deneganti
attribuunt titulus ſevi, & gratiarum iniſicitia, non reſi-
ſendo, quod adhuc remiſia per partem injuria, & offenſa
privata, remanet major injuria, & offenſa iuſtitiae, &
Republiſ pro publica quiete; Quinimmo iſta ratio publi-
ca vindiſtice non ſolum urget contra ſolam perfida-
menti delinqüentis pro vindicta, & punitione perpetrati crimi-
ni, & ſic pro ſolo actu de præterito, ſed magis pro futu-
ro, & etiam reſpectu aliorum, qui cum ſevera punitione
delinqüentis terreatur, & arceantur a delinqüendo, & e
converso ne cum gratia, & indulgentia alii, qui malam
animam, malumque genium fortiti ſunt, ſub iſpe obtinen-
tiſ ſimiles indulgentias in uitentur, atque facileſ reddantur
ad delinqüendum, ad quod a verendum eſt.

ARGUMENTUM.

Quomodo, & quando Princeps exaudire debeat preces ſu-
bitorum, & an debeat eſte facilis, vel diſſicilis ad gratias.

SUMMARIUM.

- 1** In quo ſint partiſ boni, & veri Princeps.
2 In quibus rebus Princeps audire debeat preces, &
vota populoſum, ejuſque annuere.
3 Quando beniginitas, & confeſſio gratiarum ſit conmen-

ſabilis, vel e converso dannabilis.

4 Daynatur gratia de delictis, & quare.

5 Quare non ſufficiat remiſio partiſ offenſa.

6 Quando cauſa dicatur finalis, & quando impulſiva, &
de effectibus.

7 In legib⁹ universalibus non intrat diſſidio cauſe affi-
gnata, an ſit finalis, vel impulſiva.

§. V.

B Oni, & veri Princeps partiſ explore ostendit noſter x
Pontiſ, exaudiendo preces, & vota populoſum ſibi
comiſſorium, eorumque conmodo, utilitati, quieti, &
tranquillitate confundendo, dum, ut ſuperius inſtituatur in
§. I. boni Princeps partiſ, & minus non conſiftit in ex-
endo à populo ſubditis honoreſ, obedientiam, obſequia,
ſervititia, tributa, & onera, nil autem, vel parum cogitan-
do ad coruſdem ſubitorum conmoda, utilitates, quietem,
& felicitatem, ſed principaliter vacando propriis conmo-
dis, propriiſque delectationibus, & ſenſualitatibus, cum
iſiſ ſint partiſ Tyranni; conſtitut dum in eo ut more be-
nevoli, providi, ac diligentiſ parrifamilias, principaliter
curerit id, quod noſter zelantissimus Pontiſ cupe, &
curare proſtitut, ſubitorum conmoda, & utilitates pro-
prii antependo.

Non tamen generaliter, ac indiſſerenter omnibus ſubdi-
torum votis, & precibus prompta, & aperte debeat effe-
cures Princeps, prompta voluntas in concedendo quid-
quid petuit, id ſequi debet in iſis, que juſta, aqua, &
rationabili ſunt, atque principaliter publicam concer-
nunt utilitatem, que non curato quandoque privato praejudicio,
prævalere debet, vel in iis, que concernunt quidem utilitatem
privatum, ſed abſque ullo praejudicio tertii, vel Reipu-
blice, ſeu publicis utilitatibus, redēque administrationis iuſ-
titiae, non autem ubi unum, vel alterum dignoſcit præjudi-
cium, tunc etenim illa, quam ignarum, & ſtultum vulgo di-
cit, & commendat, beniginitas, & gratia, malignitas potius,
iniquitas, & injuſtia dicenda eſt, cum in concurſu iuſtitie,
& ſequitatis, vel gratiae, prior ſemper attendi, & prævalere
debeat, atque tunc beniginitas, & gratia natura in Prince-
piſe deſideranda eſt, & commendari meretur, quando veritu-
tis in meritis gratioſis, abſque praejudicio tertii, ſub cuius no-
mine venit non ſolum alter privatus, qui de danno, & rei,
vel iuri ſui iactura contendat, ſed etiam quando nullo pri-
vato in cauſa exiſtente, praejudicium ſit publicum, &
publica quietis, ut verificatur in gratia, que ſunt de delictis,
etiam ubi accedit remiſio, vel conſenſus partiſ offenſa, que
ita proprio iuriſ ac praejudicio renuntiet; quoniam adhuc
ſuperior altera pars offenſa longe major, & nobilior, qualis
eſt Republica, ſive publica iuſtitia, que invincibiliter re-
manet, neque iſtis offenſis remiſio admittenda eſt, niſi
quando alia quidam cauſa, que a que publicam utilitatem,
vel necessitatem concernt, ut ita publicum cum publico
competenſ, atque aliaſ Princeps male eſt partiſ exple-
re dictrit. Et quidem in hoc dignoſcit error popularis
ſuperficialium, qui ſolam difficultatem in agrariando de-
liquentes conſtituent in praeſidio partiſ offenſa, & in de-
fectu pacis, & remiſſionis, quaſ quod, iſta concurrente,
nulli bat injuria, nullumque refuſet praeſidium, ideo-
que locus eſt debeat beniginitati Princeps, cui deneganti
attribuunt titulus ſevi, & gratiarum iniſicitia, non reſi-
ſendo, quod adhuc remiſia per partem injuria, & offenſa
privata, remanet major injuria, & offenſa iuſtitiae, &
Republiſ pro publica quiete; Quinimmo iſta ratio publi-
ca vindiſtice non ſolum urget contra ſolam perfida-
menti delinqüentis pro vindicta, & punitione perpetrati crimi-
ni, & ſic pro ſolo actu de præterito, ſed magis pro futu-
ro, & etiam reſpectu aliorum, qui cum ſevera punitione
delinqüentis terreatur, & arceantur a delinqüendo, & e
converso ne cum gratia, & indulgentia alii, qui malam
animam, malumque genium fortiti ſunt, ſub iſpe obtinen-
tiſ ſimiles indulgentias in uitentur, atque facileſ reddantur
ad delinqüendum, ad quod a verendum eſt.

Misterioſe autem cumulantur plures cauſe impelli-
entes legiſtatorem ad hanc legem proferendam, una ſciliſ
precam a populo ſorteſcarum, & altera, ut ſubitorum
conmo, utilitati, tranquillitate, & quieti conſulatur
ne aliaſ legiſtatore ad unam cauſam tantum ſe refrigente,
infurgere veſante ſolite Jurifacit ſubtilitatem, & ſuperfi-
cionalitatem productivam, quod quando unica affi-
gnatur cauſa, illa dicenda ſit finalis, & omnimoda, ut propte-
ra in aliquo cauſa, ob ejus circumſtantias, illa ceſſante cef-
ſare debeat lex, vel diſpoſitio, cuius contrarium ſequitur,
quan-

quando plures assignantur causa, vel rationes, quoniam juxta distinctionem frequenter in foro decantari solitam, & receptam, ex pluribus insinuatibus sub it. de remuneratione. & alibi in hoc distinguuntur causa finalis ab impulsiva, quod finalis dicitur quando est unica, impulsiva vero quando est multiplex, adeo ut una cessante, non per hoc dispositio cesse, ut praetendi potest, quando est unica, & per consequens finalis. Ultra quod hujusmodi inspectio cadere potius videtur in particularibus dispositib; & provisib; non pertinetibus ius, & interesse privatorum; secus autem quando agitur de legibus universalibus, in quibus non faciliter admittitur illarum cessatio ob cessationem rationem, juxta ea, quae agendo de testamentis cecorum deducuntur sub it. de testamento disc. 18. & alibi. Id autem in hac lege, de qua agimus, dispositio non admittit, cum intentio legislatoris fuerit generaliter, & indefinite ita statutum, abique restrictione ad aliquam causam, & rationem, quae ex quadam stylo, atque ad legem exornandam potius assignari videtur, juxta ea, quae agentes de aliis clausulis habentur in sequenti.

a Advertisit in sepius citato opusculo de Principe c. 17.21.

& seq. ac etiam in Theatro in it. de regal. disc. 148. &

177. & in aliis ubi agitur de potestate Principis tollendit ius tertii, distinguendo plures causas, ac etiam disc. 273. de fiduciis, occasione agentis de derogationibus fiduciis, quando sunt concedenda, necne.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Motu proprio, ex certa scientia, & de Apostolica potestate plenitudine, omnium, & singularium Statutorum, Decretorum, Legum, Constitutionum, & provisionum hujusmodi in dicta nostra Urbe, & universo nostro, & Sedit Apostolice Statu Ecclesiastic o immmediato, & mediato existentium tenores pro expressis habentes, perinde ac si de illis expressa, specialis, & individua mentis facta esset.

ARGUMENTUM.

De clausula Motu proprio, ex certa scientia, de plenitudine potestatis, & quorum tenores. &c. earumque operatione.

S U M M A R I U M.

1 De clausula Motu proprio, ejusque operatione.

2 De clausula ex certa scientia.

3 De clausula de plenitudine potestatis.

4 De clausula quorum tenores.

5 Quod virtus, & operatio illarum clausularum procedat in gratiis privatis, non autem in legibus, & quare.

6 Quod non sit recessendum a stylo, & quare.

7 De eiusdem clausulis, de quibus supra, & quando carum operatio intret, necne.

§. V.

Multa virtutes, & operationes per forenses tribui sunt clausulis in isto §. contentis; illas enim singulariter expendo: Quatenus pertinet ad clausulas in gratiis, & provisionibus particularibus, adhuc tamen, ut superius insinuatum est in hoc dignoscit videtur clausus error Pragmaticorum procedendi firmatur cum generalitatibus, qui defupere habentur, quasi quod ubi tales clausulae adiungunt, nullatenus actus impugnari valeat; si quidem virtus, & operatio illarum inducit quidem presumptiōnē juris ad favorem eius qui gratiam obtinet, ut relevetur ab illo onere justificandi, quo intrat in gratiis ad stipulationem, donec oppotest per eas probations; vel fortiores presumptions, doceat de profundis defectibus adeo contraria probations, vel fortiori presumptione elisa, remaneat dicta presumptione juris tantum, quam dicta clausulae inducent; Ideoque ut pluries advertitur sub diversi materiali, & praetertim sub it. de Penfoni. ite punctus subreptionis, vel obceptionis, aut defectus intentionis est ut juris, neque capax regulæ generalis cuicunque causa applicabilis, ut superficiales male opinantur, sed ut rationes facti, ex istius qualitate, & circumstantiis decidens; prouideat dictrina materia reposita in Judicis arbitrio; potissimum vero in hoc Principatu, in quo iste clausulae postmodum adiunguntur in stylo, & ex quadam formulario Notariorium, aliorumque Ministrorum, ut praetertim tam contingit in chirographis, dum etiam in gratiis ad supplicationem pallium adjici solebat; & praetertim illa Motu proprio, antequam ego ad istum errorem adverterem, illimum reformatum.

2 Super alia clausula ex certa scientia pariter idem scribentes nimis se disfundunt. b Et de alia clausula De plenitudine potestatis agit idem c ubi per numeros 33. multa super eius operationibus adnotat, ut etiam facit alter colator. d Prout etiam super clausula Quorum tenores multa recenter idem.

4 Ad rem vero nostram, dicendum videtur istas clausulas esse superflue, illasque adjectas suffici potius ut stylo satisficer; Eorum etenim virtus, & operatio attendi, vel de illa disputari solet in gratiis, vel provisionibus, aliquid dispositib; particularibus, in quibus dignoscat priuatum interesse ac praejudicium unius, vel plurium intercessorum se opponentium, & allegantium de factum potestatis, & ad quem effectum adjici solet dicta clausula de plenitudine potestatis, per quam actus, qui sustineri non po-

test ex potestate simplici, & ordinaria, sustineatur ex plena, & absoluta, quam aliqui Juristi, frequentius veni Morales generaliter, ac indefiniti damnant, non reflectentes ad distinctiones defupere adhibendas, f Vel quia intercessori allegantem defectum voluntatis, ratione ignorantiae illorum iurium, quibus derogatur; aut quod datur Princeps circumventus cum alterata expressione eorum, que narrantur tanquam causa finalis, vel impulsiva: five ob taciturnitatem eorum, que si expresa fuissent, Principem retrahissent, juxta ea, que frequenter sub diversi materiali infinitantur, occasione agenti de nullitate gratiarum, aliarumque provisionum ex defectu obceptionis, vel subreptionis, aut defectus intentionis, vel non justificationis, narratorum, ad quos effectus adiici solent, & proficie sunt dictæ clausulae Motu proprio, ex certa scientia de plenitudine potestatis & quorum tenores. &c

Hec autem omnia incongrua videntur in legibus universalibus, que pro bono publico, & regimur totius Principatus proferuntur, quoniam non cogitatur ad ius, vel interesse aliquorum particularium, minusque intrat presumptio, vel suscipit circumventionis, & machinationis illorum, qui pro interesse privato gratiam, & provisionem obtinent, neque intrat defectus ignorantiae illorum iurium, que immutantur, vel quibus derogatur, cum similibus objectis fieri solitis, & quibus error clausus ei procedere cum propositionibus generalibus, vel cum littera authoritatis, cum revera dicenda sint quæsiones voluntatis, cuius substantia ex facti circumstantiis desumi, & attendi debet, ut sapienti in Theatro. Cum enim hujusmodi leges univeriales ordinari soleant, prævio matro lapientum, & peritorum Ministrorum consilio, non præsumunt, nec admittunt illa ignorancia, quod praetertim in lege, de qua agitur, citra omnem dubitationem verificatur, flante facti serie enunciata in praetationem. Sed quoniam iste est stylus, idcirco error suffici dictas clausulas omittere, tum ex regula, quod recessum non est a foliis stylis, quando non ureat causa, quæ ratione mali, quod producunt, suadet moderationem; Tum etiam quia stylus Dataria, vel Cancelleria dicitur organum, & regulator voluntatis Papæ, ut patet in diversi materiali frequenter insinuatur, & praetertim in materia beneficiaria, unde propterera, quando folius non adhuc stylus, tractu temporis id parere potest motu dubitandi de veritate actus.

Ceterum quod premissas operationes hujusmodi clausularum in gratiis, & provisionibus particularibus, adhuc tamen, ut superius insinuatum est in hoc dignoscit videtur clausus error Pragmaticorum procedendi firmatur cum generalitatibus, qui defupere habentur, quasi quod ubi tales clausulae adiungunt, nullatenus actus impugnari valeat; si quidem virtus, & operatio illarum inducit quidem presumptiōnē juris ad favorem eius qui gratiam obtinet, ut relevetur ab illo onere justificandi, quo intrat in gratiis ad stipulationem, donec oppotest per eas probations; vel fortiores presumptions, doceat de profundis defectibus adeo contraria probations, vel fortiori presumptione elisa, remaneat dicta presumptione juris tantum, quam dicta clausulae inducent; Ideoque ut pluries advertitur sub diversi materiali, & praetertim in stylo punctus subreptionis, vel obceptionis, aut defectus intentionis est ut juris, neque capax regulæ generalis cuicunque causa applicabilis, ut superficiales male opinantur, sed ut rationes facti, ex istius qualitate, & circumstantiis decidens; prouideat dictrina materia reposita in Judicis arbitrio; potissimum vero in hoc Principatu, in quo iste clausulae postmodum adiunguntur in stylo, & ex quadam formulario Notariorium, aliorumque Ministrorum, ut praetertim tam contingit in chirographis, dum etiam in gratiis ad supplicationem pallium adjici solebat; & praetertim illa Motu proprio, antequam ego ad istum errorem adverterem, illimum reformatum.

a Theodos. de Rubens tom. 2. singular. circa clausulas ex Rota Romana claus. 481. ubi per numeros 106. in hoc se disfundit, atque num. 98. referit Rubens referente 47. effectus hujus clausulae, & Barbo. claus. 79. & sp. 47. adnotatur in Theatro.

b Rubens ubi supra claus. 33. & latius claus. 391. per n. 97. multo que collegit effectus, ut etiam colligit Barbo. claus. claus. 59. c Rubens claus. 274.

d Barbo. claus. 41. & aliquid de illa insinuatur disc. 148. & 177. de regal. occasione agentis de potestate Principis tollendi ius tertii.

e Rubeus claus. 77. & claus. 658. per plures numeros, ut etiam facit Barbo. claus. 127. apud quos videtur possunt concordantes. f De quibus d. disc. 148. & 177. de regal.

g & in aliis cod. tit. & in opusculo de Principe c. 22. & seqq.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Hac nostra perpetuo validura constitutione, mandamus, decernimus, & statuimus, ut in successionibus imposterum, & post præsentium publicationem aperiendis; & deferendis, illa statuta, decreta, leges, constitutiones, & ordinationes, quæ in præfatis nostris Urbe, & statu Ecclesiastico expressam in forma specificata, vel etiam in sola forma communis Apostolicam habeant confirmationem, & approbationem, live illam habeant tacitam, & presumptam, quæ ex iuriis dispositione ob longissimi temporis observantiam inducit, generaliter, & indefinite, prout jacent, ac disponunt ad favorem masculorum agnatione, in universo asse attendi & servari debeant.

ARGUMENTUM.

Quare Constitutio disponit super successionibus impostrum tantum aperiendis, & de differentia in legibus quando sunt per viam novæ provisionis, & quando per viam declarationis. Et quare Constitutio refringitur ad illa, que habeant confirmationem Apostolicam, & de istius variis speciebus.

S U M M A R I U M.

1 De clausula perpetuo valitura, quod sit superflua.

2 Regula Cancellariae exprimit per mortem Papæ.

3 Quæ reservationes attenduntur Sede Papali vacante.

4 De partibus, quæ continentur in hoc §.

5 De differentia inter verbū statuere, & decernere, & verbū declarare.

6 Quare processum non sit per viam declarationis.

7 De ratione, ob quam sustinetur prescriptio.

8 Senus Autoris circa causas præterit.

9 Leges revocate, vel illæ aliorum locorum quomodo attenduntur.

10 Quare constitutio refringatur ad statuta habentia confirmationem Apostolicam.

11 Per subditos sive non posse statuta contra ius, absque licentia, & approbatione Principis.

12 Quæ sit confirmatio tacita, vel presumpta.

13 Quare in hac materia sufficiat confirmationem in forma constante, vel presumpta.

14 Quid operatur generalitas contenta in fine presentis §.

15 Quod ista lex admittat extensonem.

16 Non est lex odiosa, & corrodatoria, & quare.

§. XI.

I Dem superfluitatis vitium, ratione tantum stylis, excusatio, dignoscitur in istius §. initio in illa clausula perpetuo valitura, quoniam dubitata, an dispositio sit perpetuo valitura, etiam post mortem disponit, vel post expiratum eius manus, intrat in illis, quæ ad præsentem, ac temporaneam provisionem defertur, sicut in dicta secunda, & bannitatem a. Vel ubi habeat quidem provisio speciem, sed figuram legis, sed cum restrictione ad arbitrium vel cum aliis verbis personalitate denotantibus, ut exempli gratia contingit in Regulis Cancellariae, publicari potius per quilibet Pontificem, quoniam per eius mortem celest, ideoque Sede Papali vacante locum non habent illæ reservationes, que non sint clausa in corpore iuris, sed ab eis manant, juxta deducta in sua fide; b Secus autem ubi proceditur per viam legis universalis concernentem bonum regimen, bonamque administrationem, & utilitatem populum cum tractu successivo, quoniam ista est natura legis, ut sit perpetua, donec ab habente potestate revocetur, vel a consuetudine legitime praescripta aboleatur, Hoc autem ita obiter potius pronostato, in hoc §. quatuor contineat annotatione digna; Primo adhibentur illa verba mandamus, decernimus, & statuimus; Secundo disponitur per successionibus imposterum aperiendis, & deferendis; Tertiò mandatur solum observantia illorum flatorum, quæ expressam, vel tacitam, & presumptam habeant Apostolicam confirmationem, & Quartò ut generaliter, & indefinitè eadem statuta, prout disponunt, in universo asse attendi, ac servari debeant: quare ita pars distinetè expendendo.

Quatenus pertinet ad primam partem super illis verbis mandamus, decernimus, & statuimus, misteriosè adhibita sunt, utpote denotantia novam dispositionem, novamque legem, effigiendo adhibere verbum declaramus, vel aliud equipollens, ad effectum, ut lex juxta eius regularem naturam, recipierit formam futura, non autem præterita, eorum contrarium efficit, quando adhibetur sufficit verbum declaramus, quoniam tunc respicit etiam præterita, & habet oculos retro, juxta vulgarem, & receptam distinctionem, & idque ad effectum occurrendi magnis litium jam potitarum excitationibus, ne alias sequatur oppositum eius, quod volum, & deliteratum est occurrendi litibus, eamrum occasionem recensendi; Unde propterea ad id certius, & uberiori asequndum adiecta est dicta secunda pars clarius, quod scilicet Constitutio edita cœlestatu super successionibus imposterum aperiendis, & deferendis, dum ita est, quod omnis ratio dubitandi, ne les trahatur ad præterita. Quamvis enim pro meo sensu illæ opiniones, cum quibus hucusque in Curia processum fuit circa distinctionem inter bona existentia intra, & extra territorium, & circa subjectionem copulativam, personarum, & bonorum, ut propterea statuta non afficerent exemptos, habita quoque ratione exemptionis perficie defuncti, non placuerint, atque minus probabiles viderentur, ex deducendo in sepius citata se de successionibus ab intestato; unde propterea non irrationaliter sufficit procedere per viam declarationis, potissimum ob subsequuntur declarationem voluntatis, & sensu popularum, ut supri; Nihilominus qui magnam, id parere potuerit in Republica perturbationem, ac statutum confusionem, hinc magis rationabile, magisque opportunum vium est per hanc viam procedere, ad instar eorum, que habentur in materia præscriptionis, quod scilicet quamvis nonnulli credant (et non immerito) illud esse iniquum, & irrationaliter præsidium, damnatione potius dignum, dum non dominum facit dominum ex sua iusta iniusta possessione, privando dominium rei suæ dominio ab injuria, quam passus est in illis occupatione, & spoliis; Attamen in magis communis, magisque recepto sensu, illæ laudatur potius, & recipitur ob potenter motivum publica quietis, & ne diu rerum dominia finit in certo, ut à me probatur in quodam academico discursu Itali ci idiomati super isto præscriptionis problemate.

Fator tamen, quod sit efficiens Jux, religiose quidem servare id, quod hucusque judicatum fuit, atque ex questioni jam demandatum est, adeo alias efficiere excitare lites cum sotip, ob dictam rationem, ad quam nostrar Legislator prudenter, & p[ro]p[ri]etate reflexit; Sed respectu successionum apertarum, & delatarum ante præsentem Constitutionem, super quibus tamen lites adhuc penderent indecisæ, adeo non adheserit res judicata, ita Constitutio nimis me moveret ad sequendam potius illam opinionem, quam nova lex meliorem esse implicite declaravit, attendendo istam legem, non tanquam autoritatem necessariam, & obligatoriam, sed tanquam doctrinam, vel autoritatem magistrale, eo modo, quo etiam leges regulares immutatae attenduntur, five leges aliarum regionum, vel Principatum, magis vero adjacentium. d Ad quod fortius me impellere supervenit declaratio animi popularum cum in hac materia, ut advertitur infra §. XI. & alibi operatio provenient potius à voluntate decedentium, de quorum bonis, & successione agitur, quam ab ipsa lege communis, vel statutaria, que solum inducit presumptionem à communione uia regulatam, & de sumptu talis voluntatis, quæ ob insperatum, vel improviu[m] mortem explicari non posuit, ita illam explicando, vel supponendo; Ita vero communis popularum voluntas non est quid novum, quod nunc superveniat, ideoque non capiat nisi futura, & non trahatur ad præterita, ut in nova lege sequitur, sed jam à seculis inerat, adeo contra eam scrupulose Doctores, & Tribunalia judicasse videantur; Unde propterea etiam iam judicatum, & exequitum, de stricta censura, retractationem merebatur, sed quoniam ita per Doctores, & Tribunalia magis communis erat receptum, & practicatum, idcirco videtur, quod actus, qui in quadam bona fide flatu sequunt, & consummati sunt, dominii traslationem bene operati fuerint, ut retractationi locus esse non debeat, magis

gis vero ob superius enunciatum motivum publica quietis defiderat, ne alias magna rerum revolutio, & Reipublica perturbatio sequatur, ut supra.

10 Circa tertiam partem hujus s. felicit super restitutio ad statuta, quæ habeant Apostolicam approbationem, & confirmationem, id non percutit potestatem Pontificiam, & Spiritualem pro comprehensione Ecclesiarum, ac personarum, & rerum ecclesiasticarum, adeo ut si non adfert illa expressio, quæ de eis inferius habetur, ipsorum laicalium statutorum natura non immutaretur, neque maiorem vim, & operationem reciperet, juxta regularem naturam confirmationis, quæ validat actum, eique robur tribuit, intra tamen ejus sphaeram, & naturam, quam non alterat, nec ampliat. sed ita refutatio alium non habet finem, vel rationem, nisi approbadoli solum statuta, quæ cum licentia, & auctoritate, vel approbatione Supremi Principi condita sint, & sine qua in iis, quæ sunt contra ius, per subditas Civitates, vel subditos Domicellos fieri non possunt, etiam attentis terminis juris communis, magis vero in hoc Principatu, ex Constitutione Aegidiana. f.

11 Quia vero inter Doctores queri solet, an hujusmodi statutis de quibus agitur, alterantibus ordinem successio- nis a novissimo iure communi inducunt, necessaria sit confirmatio in forma specifica, vel sufficiat illa in forma communi, cuius naturam, & qualitatem habet illa confirmationis tacita, vel presumpta, quæ non constito de expressa, inducere ex observantia longissimi temporis annorum 30. Quamvis magis communiter receptum sit per Doctores, & firmatum per Rotam, ut in hac specie statutorum sufficiat sola confirmatione in forma communi, etiam tacita, vel presumpta, ex illa probabili quidem rationabil; neque omnino iuri communi contraria, dum solum sublata jure novissimo restituunt dispositionem juris antiqui, vel novi, ut locis citatis plures advertitur, & in d. iij. tit. Successionib. ubi est magis propria fides materia; Prudenter tamen ad dirimendas lites, tollendamque omnem dubitandi occasionem id explicitum fuit, abique eo quod objici possit vitium superfluitatis, quod adeste non dicitur quando major declaratio, vel clarior expressio aliquem profectum effectum operari potest.

12 Demum quod ultimam partem, in qua generaliter, & indefinite dispositio, ut statuta, prout jacent, & disponunt (non curatis restrictionibus, & diversis interpretationibus) attendi debeant, nimum proficisci, & operati- vamente censenda est hæc generalis dispositio, quoniam licet in s. segg. quinquaginta restrictiones, & limitationes re- censeantur, attamen quia non omnes exprimi potuerunt, quas Doctorum subtilitas haec ostendit, vel impotenter excogitare poteris, idcirco hæc generalitas de- servire debet pro eadem determinatione causum omniforum, & non expressorum, ad quos ex rationis identitate extenso fine dubio facienda erit, dum non agitur de lege municipali condita per inferiorem, in qua stricta, & rigorosa sit interpretatione, atque prohibita est extensio, etiam ex rationis identitate, imo majoritate, ex deductis in eadem Sede Successionum ab intellato, & alibi, sed agitur de lege universalis condita per supremum Principem cui ut superius plures insinuatum est, magis congruit nomen, vel attributum juris communis, quam congruat illi juri communi civili edito, & compilato per Justinianum & per consequens admittenda est ejus extensio, vel induc- tio etiam per argumenta, & illustrationes, ex modo, quo sequitur in jure communi, quod ita distinguuntur a municipali. Potissimum vero, & clarius, dum idem Legislator s. XIII. prudenter, ad hujusmodi dubitationes dirimendas, & interpretationem aliquarum magis frequentium restrictionum & interpretationum hujusmodi statutorum, sufficere illa generalis dispositio, quæ continetur in fine precedenti s. per quam generaliter, & indefinite mandatur, ut at- tendi debeant statuta, prout disponunt, adeo ut unus, & idem sit ortu succedendi. Verum quia iuristarum subtilitas adeo crevit, atque in dies magis crescit, ut etiam superabundantes, ac superflue specifications non sufficient, multo propter minus sufficiunt generalitates, idcirco prudenter ad aliquas descenditri specifications, non quidem taxative, ut illæ tantum restrictiones, aut limitationes reprobatæ, & correcitæ censentur, de quibus ex- pressæ agitur, sed solum demonstrativæ, exprimendo magis frequenter, & super quibus majores esse consueverunt controversia, ita tamen, ut etiam aliae, quamvis ad specimen non deducitæ, sub eadem cadam dispositio, ex rationis identitate fine pro eodem fine asequendo, & sic exempli gratia illa quæstio, an hujusmodi statuta dispositio de successione decadentium ab intellato procedant in successione intellabilium, & de qua agitur in eadem Sede Successionum ab intellato, quæ repetitur infra in s. XIII. quoniam, si ista etiam Constitutione secula, in puncto juris communis probabili est pars affirmativa, quod Graecorum potius, quam Romanorum, & Italorum

dicendum est, quinidm istorum moribus, & votis potius oppositum: ideoque lex favorabilis magis censenda est potius quia rebus solitum potius subtiles, & superfictiosas Doctorum opiniones, etiam controversias, quo causa dici non potest, nec debet lex correctoria, & exorbitans, utpote canonizans solum unam ex controversis opinionibus.

a Ex deductis per Farinac. in fragment. verbo bannimenta & aliquid insinuat in sapientia citato dicitur. 35. de judic.

b Sub tit. de beneficiis. dicitur. 4. 16. & 21.

c De qua d. dicitur. 35. de judic. n. 8. & alibi pluribus.

d Ut advertitur eodem pluries enunciato dicitur. 35. de judic. n. 48. Ut advertitur dicitur. 32. & 143. de dot. & pluri- res in tit. de successione. 5. & seqq. & habetur quotidiana in materia Aegidianæ, & alibi.

e Apud Buratt. dec. 6. cum aliis cod. dicitur. 35. de judic. n. 61.

f Ex deductis eod. dicitur. 35. de judic. n. 61. & d. dicitur. 143. de dot. & alibi. b Juxta celebrem dec. 240. Pat. lib. 3. Seraphin. dec. 645. n. 1. Cavalier. dec. 49. 7. cum concor- dantibus per addens ad dec. 20. par. 3. Rec. litt. F. Rovit. prag. 1. de assump. n. 36.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Quacumque sublata consideratione, vel differen- tia bonorum, corumque sit iuvationis, intra, vel extra, territorium, ubicumque existant.

ARGUMENTUM.

De non comprehensione sublato bonorum existentium extra territorium, & quænam sint.

S U M M A R I U M.

- 1 Quidare descendit ad banc speciem restrictionis.
- 2 De questione, an statuta loquenter in successione decadentium ab intestato locum habeant in successione intestabilium.
- 3 De alia questione, ut mater exclusa per collaterales, excludat patrem vel avum paternum.
- 4 De restrictione in bonis extra territorio.
- 5 Quid sit ratio, vel operatio istorum statutorum.
- 6 De distinctione inter bona existentia in diversi Principatus, & existentia in diversi locis ejusdem Principatus.
- 7 De diversitate hereditatum, & patrimoniorum in milite, in feudatario, & in clerico.
- 8 Quoniam sint bona, que circumscriptur loco, & esse dicuntur in territorio, vel extra.
- 9 Quid de censu confignatiis.
- 10 Quid de locis montium, alliisque similibus juribus.
- 11 Quid de iuribus, & actionibus, & nominibus debitorum.
- 12 Quid de bonis mobilibus, vel se moventibus.

s. VIII.

Posset quidem absque necessitate descendendi ad specificacionem aliquarum magis frequentium restrictionum & interpretationum hujusmodi statutorum, sufficere illa generalis dispositio, quæ continetur in fine precedenti s. per quam generaliter, & indefinite mandatur, ut attendi debeant statuta, prout disponunt, adeo ut unus, & idem sit ortu succedendi. Verum quia iuristarum subtilitas adeo crevit, atque in dies magis crescit, ut etiam superabundantes, ac superflue specifications non sufficient, multo propter minus sufficiunt generalitates, idcirco prudenter ad aliquas descenditri specifications, non quidem taxative, ut illæ tantum restrictiones, aut limitationes reprobatæ, & correcitæ censentur, de quibus ex pressæ agitur, sed solum demonstrativæ, exprimendo magis frequenter, & super quibus majores esse consueverunt controversia, ita tamen, ut etiam aliae, quamvis ad specimen non deducitæ, sub eadem cadam dispositio, ex rationis identitate fine pro eodem fine asequendo, & sic exempli gratia illa quæstio, an hujusmodi statuta dispositio de successione decadentium ab intellato procedant in successione intellabilium, & de qua agitur in eadem Sede Successionum ab intellato, quæ repetitur infra in s. XIII. quoniam, si ista etiam Constitutione secula, in puncto juris communis probabili est pars affirmativa, multo magis, & extra dubitationem tenenda est atten-

De Statutarii Successionibus. §. VIII.

ta præsenti Constitutione, & fortius, ut in s. præcedenti advertitur attenta declaratione sensum, & voluntatis populorum, quæ principalem operationem in hac materia facere videtur: Et sic successiva in aliis questionibus, vel restrictionibus, ad quarum omnium specificationem impossibile erat devenire abique magna confusione, & prætermissum circa illam nimium quidem exorbitantem, & irrationalib, de qua in eadem fide Successionum, ut potentius esse debet cauatum, quam causa, quodque statuto excludente matrem, vel forores agnatos transfratiales, quamvis remotos, & ultra primum gradum, debeat tam per matrem, vel foros excluiri pater, vel avus paternus, quod nil pro meo sensu absurdius, ut latius in sua fide, ubi videri poterunt fundamenta, cum similibus non specificatis restrictionibus, in quibus cum eadem regula generali comprehensiva, vel extensiva procedendum videtur.

4 Omnium vero frequentior est restrictio specificata in præteriti s. super distinctione honorum intra, vel extra territorium statutens, quasi quod totam vim, & operationem tribuendo jurisdictioni, & potestati statutens, non debeat ista ultra ejus territorium attendi, & operari, juxta quamdam terminum Bartoli, quam magis communiter sequi visum est. A Hoc enim assumpsum, pro meo sensu, minus probable censendum est ex improbabilitate fundamenti, vel presuppositi, ut id provenire à potestate, & jurisdictione statutens, cum verius proveniat magis à verisimili, & presumpta voluntate decadentium, ut sibi insinuatum est, & magis ex propposito agitur infra in s. XI.

5 Et quidem quando haec distinctio honorum attendetur in Principatus diversis, in quorum singulis diversitate essent leges, & ordines succedendi, tunc res effet forte tolerabili, atque non aetate à ratione, & quodam communione uero aliena, ex rationibus consideratis in eadem fide Successionum, & alibi, quod felicit illius iuris civiliis assumpsum, quod paganus non posset habere plures, & diversos heredes, sed unica debet esse ejus hereditas, & unicum patrimonium paganicum, quod sub Imperio Romanorum ubiqui in toto Orbe terrarum procedebat, hodie procedit solum in quilibet respectu Princeps, quoniam quilibet Princeps intra suos limites habetur pro Imperio, & quilibet Princeps tantum habet potestatem, quantum ut Jurisdictio dicunt Romanus Imperator habebat in toto Mundo, adeo una, & eadem personaliter formales in diversis Principatus, juxta illas diversitates, quæ considerantur in sede jurisdictional, & alibi; Sed in una eademque ditione, in modo in una, eademque Provincia, vel uno eodemque Guberno ex pluribus ejusdem ditionis, atque inter civitates, vel Oppida adiacentia date unius, ejusdemque hereditatis tot variis formis, & species successionis id tam ex dispositione juris, quam in sensu naturali, & communis uero, monstruosum, ac proutius improbable videatur.

6 Et quoniam in una, eademque persona, etiam respectu honorum in una, eademque individuo loco existentium, detur ista diversitas hereditatum, & successuum, ut contingit in milite, in quo datur duplex patrimonium, paganicum scilicet, & militare, cum duplice diverso herede, & duplice hereditate, adeo ut inter unus patrimonium, & alterum, sive unam, vel alteram hereditatem detur concursus actionis, & passionis, quia finitur duplex homo, quod hodie practicatur in illis, qui sunt veri milites primi ordinis, nempe in fidelitariis; in quibus datur duplex patrimonium, unum feudale, & alterum allodium, quod Regnicola dicunt Burgenses. b Quod etiam a simili receptum est in clericis habentibus pariter duplex patrimonium, dupliceque hereditatem, unam profanam, consistente in bonis ob- venientibus ex successione majorum, vel quæstis alias, quam intuitu ecclesiæ, & clericatus; alteram vero ecclesiasticam, & consistente in bonis quæstis occa- sione ecclesiæ, & vel clericatus. Attamen id recte procedit, quia quilibet hereditas constituit veram universitatem, sive ius universale, per quod postfor finitur duplex, & diversus homo; sed exorbitantia est in diversitate, & multiplicitate hereditatum, & heredium in eodem patrimonio allodiali ejusdem naturæ, & qualitatibus, & in eodem Principatu, quod utique exorbitantia videtur.

7 Super qualitate vero honorum, quæ dicuntur esse intra, vel extra territorium, idemque loco circumscriptur, qui percipi non soleant nisi mediante animibus propriis ibi deparentibus, adeo videantur dos si- C xa,

xa, & ordinaria fundi instructi, & hoc calu dicendum est circumscribi loco, quia existimantur pars, & instrumenta fundi, vel retinuntur in fundo accidentaliter, & ad tempus, scilicet pro paucis herbis, vel glandibus, ad effectum deinde vendendi tanquam mercem, vel alibi transportandi, & tunc nullatenus videtur circumscribi in loco, in quo manent.

a Juxta latè deducta in celebre Narien. coram Merlin. inter suas decr. 352. & 526. cum alio, de quibus dico. 4. de successione. b Ex his, que habentur plures in sua parte sub iis de fidei. dico. 20 cum legg. & in aliis.

c Ex relat. dico. 92. de regal. num. 7. & dico. 41. de successione. n. 214. & alibi.

d Juxta deducta dico. 32. de confess. e. Juxta decisiones & auditorias relat. dico. 41. de successione. n. 22. & in tract. de locis montium post trali. de officiis. f Ad tradita dico. 19. de successione.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Et sive sint libera, & allodialia, seu feudalia, vel Emphyreotica, sive livellarja, etiam de directo dominio Ecclesiasticorum, Monasteriorum, & pitorum locorum, seu personarum Ecclesiasticarum, ubi lex investitura non obstat, quae salva remaneat.

ARGUMENTUM.

De antiqua exceptione à statuto bonorum existentium in territorio statutis, quæ sint de directo dominio ecclesiasticorum, vel personarum ecclesiasticorum, quamvis à laicis possideantur, per Constitutionem sublata.

SUMMARIUM.

1. D Exemptione, de qua in argumento.
2. Quare ista expressio facta est.
3. Dispositio statutaria non intrat ubi sit in contrarium voluntas disponentis, vel concedentis.

IX.

L Onge majorem exorbitantiam producebat, vel producere poterat restrictio contenta in hoc capitulo respectu bonorum existentium in uno, eodemque territorio, eo quia ratione feudi, vel emphyteus, aut livelli, sive perpetua locationis, aut alias essent de directo dominio ecclesiasticorum, vel personarum ecclesiasticorum, sive alias exceptiarum à potestate, & jurisdictione statutentur; Recento liquidem jam enunciato principio, vel presupposito, à quo penè omnes manant restrictiones, quod hic statutarius ordo succedendi, præter, vel contra ordinem novissimi juris communis, provenerat à jurisdictione, & potestate statutum, cuius sit effectus, exinde provenit, quod siue statutis hujusmodi non subiacent bona existentia extra territorium, utrumque extra dictam jurisdictionem, & potestatem, minime subiacent ecclesie, & personæ ecclesiastice pariter exempta, ex regula quod pars sunt formam fortis, & legibus ligari, ut in s. sequenti; ita quaque subiacere non debent ecclesiasticum, & personarum ecclesiasticorum bona, que personam sequuntur, eademque gaudent exemptione, idque sine dubio procedit in bonis, quæ in pleno, directo, & utili dominio verè, & de facto possident ab ecclesiis, vel personis ecclesiasticis ad eorum fruitionem, & utilitatem plenam. Difficultas vero cadit in illis bonis, quæ sunt quidem de directo dominio ecclesiasticorum, vel personarum ecclesiasticorum, sed in dominio utili, vel subalterno, jure feudi, vel emphyteus, aut livelli, sive perpetua locationis possideantur per laicum statutum subiectum, de cuius successione agitur, atque contentus successione etiam sit inter laicos, eaque sita sunt intra territorium statutensis, adeòt nisi ad effici dictum dominium directum ecclesiasticum, intraret sine dubio utraque subiectio persone, & bonorum. Isto casu, quamvis pro meo sensu probabilis esse videatur, ut exemplo non intret, quies Ecclesia, vel persona ecclesiastica non sit in causa, quaque non inter se successione unius, vel alterius deferri, adeòt sola quaestio sit inter laicos contendentes de utili, vel subalterno dominio, cum alias deberent quoque intrare exemptio à gabellis, & collectis, aliquis emeritus laicalibus, cujus contrarium notoria praxis universalis docet, Nihilominus quia Rota à moderno tem-

pore, sequendo opinionem aliorum nimis zelare voluntum immunitatem ecclesiasticam, eamque ultra suos limites extendere, firmavit occasione Constitutionis Anglicanae in materia appellationis, ut istud solum dominum directum ecclesiasticum sufficiat pro exemptione à lege laicali, quamvis agatur inter laicos contendentes de solo praefatis forenses in Curia reputatur magistralis, a cum postea in aliis processuum est, ex deductis dico. 37. de judic. num. 61. & reperitur etiam dico. 44. cod. tit. num. 85. ubi quoque infinitus illa affectatissima quidem, atque omnino improbabilis extensio dominii mediatis aliquibus personæ ecclesiasticis, quæ jam perierit, & annihilata sit, unde propter ea ibidem joci gratia advertitur, irridendo hujusmodi legulegas simplicities, quod ita omnia bona hujus mundi exemptione gaudent debent, utpote post diluvium de domino Noë, qui ratione sacrificii, quod egrediendo ab arca fecit, sacerdos dicitur, vel quod adhuc duraret exemptione in bonis possessis per Aaron, & Melchisedech, alioquin antiquos Pontifices, & Sacerdotes, & in terminis hujusmodi statutorum idem firmatur dico. 49. & dico. 237. par. 12. recent. cujus contrarium verius esse à me advertitur in annot. ad dico. 11. defend. Hinc prudenter id expressum fuit ad istam quoque frigilitatem removendam; Quamvis enim illa cæsare fine dubio debetur per contentum in s. seq. dum colligitur exemptione personarum, quibus accessoria est, & consequitiva exemptione bonorum, adhuc tamen experientia docente, quod propositio attendi non solet pro ea minus dubitabilis, ut præfertum dignoscitur in calu, & quo in alias citato dico. 13. de successione. & in aliis similibus; quasi quod in sola littera, solique casibus expressis legis dispositio attendenda sit; Idcirco opportunitum fuit id exprimere, ita magis abundando, ut omnes litium occasions tollerentur, quo fine retento supertilis vitium non intrat.

Merito autem excipitur contraria lex investitura, quoniam, ut advertitur infra in s. XIX. statutaria dispositio attendenda est in calu voluntatis dubiae, & incertæ decedentia, vel prædecessorum, qui eos obligare potuerunt, atque in bonis, de quibus agitur, certam legem, vel facultatem ordinem adscire, ita ambiguum, & incertam voluntatem presumendo ex sola presumptione juris, quæ utique cæstet, ubi contraria haberet probatio, ut eodem s. XIX. latus advertitur.

a In Romana de Scapuccis ad 5. Augustinum coram Coccino inter suas dico. 574.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Sublata quoque omni, & quacumque differentia, vel consideratione subjectionis, & respectu exemptionis personarum, tam decedentia, quam succedentia, vel exclusarum, cujuscumque sint status, gradus, & conditionis, & quamvis agatur de Clericis, vel Regularibus utriusque sexus, aut de Ecclesiis, & Monasteriis, aliquis personis, & locis Ecclesiasticis, vel alias quomodolibet exceptis, & privilegia, & speciali notis dignis.

ARGUMENTUM.

De exemptione personarum ecclesiasticorum à statuto, an illa procederet solum respectu personarum exclusarum, vel etiam respectu defuncti, de cuius successione agitur, & an persona Ecclesiastica exempta gaudenter beneficio statuti ad eorum favorem, in exclusione aliorum, & quæ sint personæ ecclesiasticae prius excepta.

SUMMARIUM.

1. Exemptione bonorum est accessoria, & consequitiva ad illam personæ.
2. De exceptione statuti quando defunctus est ecclesiasticus, licet successores sint laici, res, que improbarunt.
3. An statutum loquens de successione morientes ab intestabilis procedat in successione intestabilis.

4 An Clerici, & alii excepti gaudente beneficio statuti, alii excludendo.

5 De Personis Ecclesiasticis ut non patiantur exclusionem statutum.

6 Omnes illi, qui non subiacent fero legislatoris, non subiacent ejus legibus.

7 De ratione ob quam in Statuto Ecclesiastico adebat magna copia bonorum de domino Ecclesiasticorum penes laicos.

8 Quæ fini persona Ecclesiastica excepta a fero, & à legibus laicalibus.

9 De ratione, ob quam opportunum fuit tollere differentiationem exemplorum.

5. X.

P Ræposterus quidem, de stricta censura, dici meretur ordo tentus in tollendo exemptions prius honorum, & postea personarum, quoniam, ut dictum est in s. Præcedenti exemplo, sive immunitas ecclesiasticorum, aliorumque exceptorum, primarii, & principaliter competit personis, quartum ratione accessoriæ, & consequitivæ competit bonis, ideoque de illis prius agi debeat; sed cui referendum est, qui forte ob magis frequentes controversias cadentes in bonis extra territorium, vel alii exemptionis id prius in mente venit, potissimum quia ad negotiorum substantiam, non autem ad hujusmodi formalitates reflectendum est, cum illæ congruant potius scholasticis ita exercitentis ingenia tyronum.

2. Tres autem species personarum exemptarum in textu considerantur, una scilicet decedentium, altera excludentium, & altera excludarum; ideoque de illis distingue agendo: Quatenus pertinet ad primam speciem decedentium, quamvis Rota a secundo opinionem Infoli firmaverit contra magis communem sensum Doctorum in eadem decisione relatorum, quo statuta laicalia locum habere non debent in successione clerici defuncti, quamvis verificetur utraq[ue] subiectio personarum contendentium in successione, & bonorum existentium in territorio, ex fundamento præsumpti voluntatis defuncti, quod scilicet, cum ipse non subiaceret statuto, sed viveret juxta dispositionem juris communis, huic potius voluntatem accommodasse censemendum sit. Attamen etiam ex tunc, & antequam per diligentias postmodum adhibitas habeatur illa certificatio, voluntatis quæ nunc habetur, ut infra, numquam potius huius opinio, utpote pro meo iudicio nimis improbabilis, animum, vel intellectum adaptare, quod etiam in plenissima nostra temporestatis dico. & primarii viris sequuntur est, & præfertum in Auctore aliquarum decisionum super eodem puncto editarum. b Primò nempe, quoniam per mortem prioris possessoris, qualitas clericalis, quæ exemptionem inducebat, jam evanuit per annihilationem personæ, unde propter ea Theologi disputare solent questionem idealem, an clericus refutatus retineat ordinis, & chartætem, ipse bona effecta fint diversa juris, & sub diverso dominio salem habituali, & sic nullatenus intrare potest illa exemplo reali, quæ competit in bonis ecclesiasticis viventibus, cum illa (ut premissem est) sit accessoria, & consequitiva persona, atque alia etiam post mortem possessoris excepti, perseverare debent in laicis successoribus in exemptione collectis, aliique oneribus, cujus contraria recepta praxis universalis docet.

Præterea si vera est dīcta ratio præsumpti voluntatis morientis, quæ attendi debet, tunc convinceretur ad evidentiam ex autoritate, & sensu ejusdem Tribunalis erroris illa opinio, que huec querentur fuit super non comprehensione clericorum, & ecclesiasticorum sub statutis in successione facularium decedentium, sit revera etiam ante præfentem Constitutionem minus probabilis sensenda videatur. c. Quoniam scitum dicitur, quod præsumendum est clericum decedentem voluisse regulari ejus successione juxta propriam legem, cui subiacet, non curata diversa qualitate successorum viventium sub diversa lege; ita est converto dicendum, quod præsumendum est laicum decedentem regulari voluisse ejus successione juxta propriam legem, cui ipse, ejusque bona subiacet, non curata diversa qualitate successorum, cum eadem ratio inter, ideoque non videatur quomodo ista dūa opinione simul, & semel tenet possint.

Et demum quia revera nullam habet de facto substantiam dīcta ratio, vel præsumptio, quod clerici decedentes diversarum habeant voluntatem à statutaria dispositione in Card. de Luca de Statut. Success.

ducta favore agnitionis, quoniam, ut plures animadversum est superioris, id verè non provenit à sola potestate statutaria, quia sic eis statuere placuerit, sed provenit à connaturalibus regionis, & populorum antiquis, mediis, & recentibus moribus; qui propter ea in hominibus ab ipsam infantia, & eo ipso, quod sunt capaces traditionum, & morum majorum, in eis imprimuntur, eodem modo, quo, ut notum est, alii patrii mores penè indelebiliter imprimitur, contrahendo amorem erga nobilitatem, & decorum propriae familiæ, id eoque superveniens qualitas accidentalis clericatus non tollit, neque immutat intellectum, & iura naturalia, dum clerici, etiam Regulares, multò verò magis, & ab aliis dubio facularum retinent familiam, & agnationem; aliae jura naturalia, quod clerici, etiam præferti facularum usum communis, quod clerici, etiam præferti, non solum æqualiter, sed forte magis quam laici diligunt agnoscent, & student, quod magis fieri potest, agnationem nobilitare, & conservere; Et utinam id verum non est, ut præferti concipi potest ex primis fidem commissis, & primogenitis, que per clericos, etiam constitutos in primariis dignitatibus ecclesiasticis ordinata fuerint, & de quorum aliquibus habetur in sede Fideicommissaria.

Omnique difficultas in hoc Principatu nunc cessat, dictaque ratio penitus enervata remanet, quoniam occasione adhibendi diligentias enarratas in præfatione, & alibi, pro habenda notitia voluntatis, & desiderii popularum, curavi, id legi circa voluntatem & desiderium clericorum facularium: quorum respectu solum id exquirere congruum erat, dum in eis tantum, non autem in regularibus, verificatur successio passiva in bonis patrimonialibus, vel aliis de quibus testari, & disponere possunt: in regularibus enim verificatur solum successio activa, nullatenus autem verificari potest passiva, ideoque non nimis si Morales, qui sunt ut plurimum religiosi, tenerunt, ac tenent in ista materia exercitantes opiniones. Perquisito siquidem sensu Capitulorum Cathedralium, & aliquarum infirmorum, & qualificatarum Collegiatarum (cum in aliis singulariter esse impracticabile (pro maiori, satifice notabiliter parte, aliquibus paucis exceptis, utpote non callentibus id, de quo interrogabant, eadem voluntas declarata fuit illi facularium conformis, ideoque cessat omnis ratio dubitandi). Pro ut magis cessabat in calu, de quo dico. 35. de testamento, enunciato etiam d. dico. 6. de successione, quod clericus decedens testamentum fecerat juxta formam textus in cap. cum esset, se conformando cum statutaria dispositione, unde propter ea quando etiam locum habere non debent ille nimis quidem rigor, qui adhuc fuit illi certitudinem conformis, id est sensu sensum ratio dubitandi. Pro ut magis cessabat in calu, de quo dico. 35. de testamento, enunciato etiam d. dico. 6. de successione, quod clericus decedens testamentum fecerat juxta formam textus in cap. cum esset, se conformando cum statutaria dispositione, unde propter ea quando etiam locum habere non debent ille nimis quidem rigor, qui adhuc fuit illi certitudinem conformis, id est sensu sensum ratio dubitandi. Attena item persona decedens, alia excitata fuit questione, per Constitutionem cum ejus generali dispositione in hoc capitulo decisa. An scilicet statuta loquenter de successione facularium decedentium ab intestato locum habeant in intestabilibus, ut patet ex relat. eodem rit. de successione. dico. 7. num. 3. & 5. ubi pro meo sensu verior dicitur illa opinio affirmativa, ut capiat etiam successionem intestabilis; adhuc tamen congruum fuit cum dicitur generali dispositione questionem hanc quoque dirimere.

Quo verò ad alteram speciem personarum exemptarum excludentium, ut qualitas exceptiva non impedit exemptione agnitionis successione delatam à statuto, cuius beneficio potiri debetur, habetur actum dico. 49. & 50. de successione. ubi concordantes, & præfertim dico. 53. par. 4. recent. tom. 2. ubi iste pindus deciditur & cum qua decisione aliae recentiores transeunt quoniam in hoc Principatu, utpote Ecclesiasticos, de facilis ejus Tribunalia sequuntur opinionem aliquorum Canonistarum, magis autem Morali, quam tamen Tribunalia aliorum Principatum non de facilis sequuntur, super claudicationem scilicet, que in Ecclesiasticis dignoscitur, ut in odiis, & præjudicibus non subiacent statutis, & legibus laicalibus, à quibus, excepti sunt, possint au-